

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU18

Riksdagens arbetsformer m.m.

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar utskottets förslag till lag om ändring i riksdagsordningen. Förslaget syftar till att rätta en felaktig hänvisning i en bestämmelse i riksdagsordningen som uppstått på grund av ett förbiseende i ett tidigare lagstiftningsärende. Utskottet förordar att förslaget beslutas enligt 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen.

Utskottet föreslår också att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en utredning bör se över frågan om regeringens samråd med EU-nämnden när det gäller A-punkter vid möten med Europeiska unionens råd och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Utskottet föreslår slutligen att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Yrkandena rör frågor om bl.a. riksmötets öppnande, placeringen i riksdagens plenisal, riksdagsledamöternas ekonomiska villkor, motionsrätten, tecken-språk i riksdagen och Riksdagsförvaltningens verksamhet.

I betänkandet finns tre reservationer (V, C).

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram dels förslaget till lagändring, dels förslaget till tillkännagivande.

18 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Ändring i riksdagsordningen	6
En utredning om regeringens samråd om A-punkter	7
Riksmötets öppnande	9
Placeringen i riksdagens plenisal	10
Motionsrätten	11
Villa Bonnier som talmansbostad	13
Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor	14
Samordning av ersättningar	17
Översyn av riksdagsarbetet	19
Utredning om oppositionens ställning	22
Statistik i utskotten och EU-nämnden	23
Teckenspråk i riksdagen	24
Riksdagsförvaltningens verksamhet	25
Reservationer	27
1. Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor, punkt 7 (V)	27
2. Översyn av riksdagsarbetet, punkt 9 (C)	27
3. Utredning om oppositionens ställning, punkt 10 (C)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	29
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ändring i riksdagsordningen**

Riksdagen antar utskottets förslag i bilaga 2 till lag om ändring i riksdagsordningen.

2. **En utredning om regeringens samråd om A-punkter**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en utredning bör se över frågan om regeringens samråd med EU-nämnden när det gäller A-punkter vid möten med Europeiska unionens råd och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

3. **Riksmötets öppnande**

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:177 av Björn Söder (SD) och
2022/23:1080 av Camilla Brunsberg (M).

4. **Placeringen i riksdagens plenisal**

Riksdagen avslår motion
2022/23:179 av Björn Söder (SD).

5. **Motionsrätten**

Riksdagen avslår motion
2022/23:802 av Fredrik Lundh Sammeli (S).

6. **Villa Bonnier som talmansbostad**

Riksdagen avslår motion
2022/23:178 av Björn Söder (SD).

7. **Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor**

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:1250 av Jessica Wetterling m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,
2022/23:1266 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 3,
2022/23:1553 av Gustaf Lantz och Petter Löberg (båda S),
2022/23:1691 av Cecilia Rönn (L) och
2022/23:2161 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD).

Reservation 1 (V)

8. **Samordning av ersättningar**

Riksdagen avslår motion
2022/23:297 av Jan Ericson (M).

9. Översyn av riksdagsarbetet

Riksdagen avslår motion

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 36.

*Reservation 2 (C)***10. Utredning om oppositionens ställning**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 4.

*Reservation 3 (C)***11. Statistik i utskotten och EU-nämnden**

Riksdagen avslår motion

2022/23:1267 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1.

12. Teckenspråk i riksdagen

Riksdagen avslår motion

2022/23:2227 av Eric Palmqvist (SD).

13. Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1478 av Petter Löberg (S) och

2022/23:1990 av Malin Larsson m.fl. (S).

Stockholm den 23 mars 2023

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ida Karkiainen (S), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Hans Ekström (S), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Malin Danielsson (L), Amalia Rud Pedersen (S), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Malin Björk (C), Lars Englund (M), Jan Riise (MP) och Lars Johnsson (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet bereds 18 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2022/23 om riksdagens arbetsformer. Motionerna rör bl.a. riksmötets öppnande, placeringen i riksdagens plenisal, motionsrätten, riksdagsledamöternas ekonomiska villkor och Riksdagsförvaltningens verksamhet. Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Inom utskottet har det vidare väckts frågor om att utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen, ska ta två initiativ. Det ena initiativet avser en lagändring för att rätta en felaktig hänvisning i en bestämmelse i riksdagsordningen som uppstått på grund av ett förbiseende i ett tidigare lagstiftningsärende. Utskottet har inte begärt något yttrande från Lagrådet eftersom Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet. Utskottets lagförslag finns i bilaga 2. Det andra initiativet avser ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om att utreda frågan om regeringens samråd med EU-nämnden när det gäller s.k. A-punkter vid möten med Europeiska unionens råd.

Utskottets överväganden

Ändring i riksdagsordningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar utskottets förslag till lag om ändring i riksdagsordningen. Genom förslaget rättas en felaktig hänvisning till annan lagstiftning.

Bakgrund

Våren 2022 behandlade utskottet propositionen 2021/22:41 En ny riksbankslag. I propositionen lade regeringen fram förslag till ändringar i bl.a. regeringsformen (RF) och riksdagsordningen (RO). Förslagen behandlades i utskottets betänkande 2021/22:KU15 En ny riksbankslag. Riksdagen beslutade i juni 2022 att som vilande anta regeringens förslag till lag om ändring i regeringsformen och, med en redaktionell ändring som föreslagits av utskottet, lag om ändring i riksdagsordningen (bet. 2021/22:KU15, rskr. 2021/22:341). Riksdagen antog hösten 2022 efter utskottets anmälan slutligt de vilande lagförslagen (bet. 2022/23:KU8, rskr. 2022/23:23 och rskr. 2022/23:24). Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023.

I ärendet gjordes ändringar i bl.a. 9 kap. 13 § RF som innebar att delar av denna bestämmelse flyttades till en ny paragraf (9 kap. 16 § RF). Det har därefter uppmärksammats att hänvisningen i 13 kap. 21 § RO till 9 kap. 13 § RF som en följd av de beslutade ändringarna rätteligen i stället ska göras till 9 kap. 16 § RF.

Utskottets ställningstagande

Utskottet lämnar mot den redovisade bakgrunden, med utnyttjande av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO, ett förslag till ändring av 13 kap. 21 § RO. Genom lagförslaget, som finns i bilaga 2, görs hänvisningen i stället till 9 kap. 16 § RF. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 maj 2023.

Utskottet förordar att förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen beslutas enligt 8 kap. 17 § första stycket andra meningen RF.

En utredning om regeringens samråd om A-punkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen gör ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om att en utredning bör se över frågan om regeringens samråd med EU-nämnden när det gäller A-punkter vid möten med Europeiska unionens råd.

Gällande ordning

Regeringen ska enligt 7 kap. 14 § RO underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet. Regeringen ska även rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Dagordningarna vid rådets sammanträden delas in i två delar: en för lagstiftningsöverläggningar och en för icke lagstiftande verksamhet. Varje del delas i sin tur in i A- respektive B-punkter. B-punkter kräver mer eller mindre omfattande överläggningar i rådet. A-punkterna däremot fattar rådet beslut om utan överläggning; kriteriet för en A-punkt är att man har konstaterat att ett tillräckligt antal medlemsstater står bakom beslutet och att inget ytterligare behöver sägas i frågan. Förhandlingarna har således avslutats och en överenskommelse nåtts i rådets förberedande organ. En A-punkt kan innan förhandlingarna avslutades ha funnits som en B-punkt på rådets dagordning, men så måste inte vara fallet. A-punkterna antas vanligen vid inledningen av respektive del av rådsdagordningen. Det sker som regel utan diskussion, men en rådsmedlem eller kommissionen kan uttrycka sin mening och låta uttalanden tas till protokollet.

Bestämmelsen i 7 kap. 14 § RO om samrådsskyldigheten tillämpas så att samtliga de A-punkter där ett beslut förväntas vid ett möte i rådet är föremål för samrådet i EU-nämnden. Samrådet är i denna del skriftligt. Före 2007 gällde en ordning som innebar att samrådet i denna del avsåg de A-punkter som regeringen bedömde som betydelsefulla (2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, bet. 2006/07:KU3).

Tidigare utredningsarbete

Riksdagens parlamentariska EU-kommitté anförde i betänkandet EU-arbetet i riksdagen (2017/18:URF1) att den fann samrådet om A-punkter problematiskt; kontakterna mellan riksdagen och regeringen i EU-frågor bör enligt kommittén fokuseras på EU-beslutsprocessens tidiga skeden, medan A-punkterna karakteriseras av att förhandlingarna i praktiken är avslutade (s. 135 f.). Samrådet om dessa frågor innebär därmed enligt kommittén att riksdagen lägger stort fokus på en fas i beslutsprocessen där möjligheten till

påverkan är mycket liten och på detaljfrågor som det aldrig varit avsikten att riksdagen ska behöva ta ställning till. Samrådet om A-punkter innebär också enligt kommittén formella och praktiska påfrestningar: det är omfattande och genomförs inom snäva tidsramar, vilket innebär att det måste genomföras via e-post vid sidan av EU-nämndens sammanträden och att hanteringen förutsätter jourtjänstgöring i Regeringskansliet.

Samtidigt har, menade kommittén, det heltäckande samrådet om rådets A-punkter den stora fördelen att regeringen inte kan delta i ett beslut i rådet utan att riksdagen känner till det och ger ett mandat för det. Genom det avslutande samrådet om A-punkterna ges också riksdagens partier möjlighet att markera sina eventuella avvikande meningar till regeringens föreslagna ståndpunkt, vilket bidrar till öppenhet kring de politiska åsiktsskillnaderna mellan partier.

Kommittén redovisade några alternativa modeller den övervägt för att begränsa hanteringen av A-punkter, men ansåg att inget av dessa alternativ i tillräcklig omfattning skulle tillgodose behovet av förenkling och effektivisering samtidigt som riksdagens kontroll över regeringens agerande säkerställs. Kommittén stannade därför för att inte föreslå någon förändring av ordningen för samrådsskyldigheten när det gäller rådets A-punkter. Det bör dock enligt kommittén finnas utrymme för regeringen och EU-nämnden att utveckla formerna för samrådet om A-punkter. Konstitutionsutskottet hade ingen annan uppfattning (bet. 2018/19:KU7).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att frågan om regeringens samråd med EU-nämnden om A-punkter vid rådets möten övervägdes av Riksdagens parlamentariska EU-kommitté. Kommittén fann detta samråd problematiskt utifrån ambitionen att fokusera kontakterna mellan riksdagen och regeringen till EU-beslutsprocessens tidiga skeden. Till detta kom enligt kommittén att hanteringen innebar formella och praktiska påfrestningar. Kommittén övervägde olika alternativa modeller för hanteringen av A-punkter, men stannade vid att informations- och samrådsskyldigheten i fråga om rådets beslut i A-punkter borde bestå. Regeringen och EU-nämnden borde emellertid, menade kommittén, utveckla formerna för informationen och samrådet.

Utskottet anser att det nu finns skäl att följa upp denna utveckling och att se över frågan på nytt. Med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO föreslår utskottet mot denna bakgrund att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Riksmötets öppnande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att återinföra riksmötets högtidliga öppnande i Rikssalen på Kungliga slottet.

Motionerna

Björn Söder (SD) begär i motion 2022/23:177 ett tillkännagivande om att återinföra riksdagens högtidliga öppnande i Rikssalen på Kungliga slottet. Motionären anför att ett återinförande av denna ceremoni, som avskaffades i samband med 1974 års regeringsform, skulle stärka folkets bild av både kungahuset och riksdagen. Det skulle enligt motionären också bidra till att värna och hedra svenska traditioner och vår gemensamma historia.

Ett liknande yrkande finns i motion 2022/23:1080 av Camilla Brunsberg (M), som anför att ett högtidligt öppnande i Rikssalen skulle stärka både monarkin och demokratin.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 6 § riksdagsordningen (RO) ska riksdagen senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Vid sammanträdet förklarar statschefen på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat. Vid sammanträdet lämnar också statsministern sin regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta. Riksmötets öppnande äger rum i riksdagens plenisal.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden om att riksmötets öppnande ska äga rum i Rikssalen på Stockholms slott (bet. 2012/13:KU17, bet. 2016/17:KU18, bet. 2017/18:KU27, bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35). Utskottet har då uttalat att riksmötets öppnande bör äga rum i riksdagens plenisal och att det är talmannen som fastställer ordningen vid öppningsceremonin.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om att riksmötets öppnande bör äga rum i riksdagens plenisal. Motionsyrkandena avstyrks.

Placeringen i riksdagens plenisal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att riksdagens ledamöter ska placeras efter partitillhörighet i riksdagens plenisal.

Motionen

Björn Söder (SD) begär i motion 2022/23:179 ett tillkännagivande om att riksdagens ledamöter ska placeras efter partitillhörighet vid voteringar i kammaren. Motionären anför att det skulle underlätta kommunikationen inom partigrupperna vid voteringar om ledamöterna var placerade efter partitillhörighet i stället för valkretsvis. Någon större debatt i frågan om placeringen i kammaren under voteringar har enligt motionären inte förekommit, varför tidigare uttalanden om att det saknas en stark opinion för att frångå den nuvarande ordningen kan ifrågasättas.

Gällande ordning

Av 6 kap. 25 § RO följer att det för varje ledamot ska finnas en särskild plats i plenisalen. Enligt tillägsbestämmelse 6.25.1 placeras ledamöterna i plenisalen valkretsvis. Ordningen mellan valkretsarna följer av praxis: Stockholms kommun kommer först och sist kommer Norrbottens län. Avgörande för ordningen inom en valkrets är hur många riksmöten respektive ledamot har suttit i riksdagen och, om detta är lika, levnadsåldern.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat och avstyrkt motioner med motsvarande innehåll. Våren 2009 konstaterade utskottet att det som regel råder fri sittning under kammarsammanträdena och att det bara är under voteringar som ledamöterna måste sitta på sina egna platser (bet. 2008/09:KU15). Det står därmed ledamöterna fritt att under debatter och frågestunder gruppera sig exempelvis partivis. Med hänvisning till att det enligt utskottets kännedom inte fanns någon stark opinion bland ledamöterna för att frångå den nuvarande ordningen var utskottet inte berett att ställa sig bakom förslaget om placering efter partitillhörighet. Utskottet har senare vidhållit detta ställningstagande (se bl.a. bet. 2009/10:KU11, bet. 2012/13:KU17, bet. 2014/15:KU6, bet. 2016/17:KU18, bet. 2017/18:KU27, bet. 2018/19:KU22, bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och ställer sig därför inte bakom ett tillkännagivande om att riksdagens ledamöter ska placeras efter partitillhörighet i plenisalen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Motionsrätten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker ett motionsyrkande om att avskaffa den allmänna motionstiden.

Motionen

Fredrik Lundh Sammeli (S) begär i motion 2022/23:802 ett tillkännagivande om att den allmänna motionstiden ska avskaffas och ersättas med en friare motionsrätt över året. Motionären anför att ordningen med en allmän motions-tid inte ger aktuella frågor det utrymme i riksdagen som en friare motionsrätt skulle kunna göra. Att möjligheten till påverkan av en del av riksdagens arbete är begränsad över året gagnar enligt motionären varken riksdagsarbetet, samhällsutvecklingen, det demokratiska engagemanget eller dialogen mellan ledamöter och medborgare.

Gällande ordning

Av 4 kap. 4 § RF följer att varje ledamot får väcka förslag i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning i enlighet med vad som närmare regleras i riksdagsordningen. I riksdagsordningen görs skillnad mellan motioner utan samband med ett ärende, följdmotioner och motioner med anledning av en händelse av större vikt.

Enligt 9 kap. 11 § RO får motioner utan samband med ett ärende väckas under en begränsad period per riksmöte (allmän motionstid). Den enda begränsningen i motionsrätten under den allmänna motionstiden är att yrkandet ska avse något som kan komma under riksdagens prövning. Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer annat, från riksmötets öppnande och så länge som motioner får väckas med anledning av budgetpropositionen.

Motioner får dessutom enligt 9 kap. 12 § RO väckas med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse inom ramen för ärendet (följdmotion) senast den 15:e dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren. Härutöver får motioner under vissa förhållanden väckas med anledning av en händelse av större vikt (9 kap. 15 § RO).

Tidigare utredningar

Rätten att väcka motioner utan koppling till propositioner och andra ärenden har på olika sätt varit begränsad i tiden ända sedan 1866 års riksdagsordning. Den huvudsakliga anledningen till att inte tillåta en sådan motionsrätt under hela riksmötet har varit hänsynen till riksdagsarbetet, då det har konstaterats att motioner utgör en omfattande del av riksdagens arbetsmaterial (Författningsutredningen, Sveriges statskick, SOU 1963:18 s. 67).

De närmare formerna för motionsrätten har varit föremål för utredning vid flera tillfällen, vilket bl.a. har resulterat i förslag om en frivillig restriktivitet med att väcka motioner och i förenklingar i beredningen av motioner. Riksdagskommittén anförde i betänkandet Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3 s. 10 f.) att bl.a. det stora antalet motioner under allmänna motionstiden riskerar att ta för stor del av utskottens tid i anspråk, på bekostnad av andra arbetsuppgifter. Två alternativa lösningar för den fristående motionsrätten övervägdes – en ständigt pågående motionsrätt respektive två allmänna motionstider under ett riksmöte – men kommittén stannade vid att den nuvarande ordningen, trots sina brister, är att föredra.

Den s.k. EUMOT-utredningen föreslog att allmänna motionstiden skulle avskaffas och ersättas av en fri motionsrätt året om, med vissa begränsningar mot slutet av en valperiod (2010/11:URF3). Utredningens förslag har inte lett till någon lagstiftning.

Den parlamentariskt sammansatta kommitté som under 2013 och 2014 genomförde en samlad översyn av riksdagsordningen hade bl.a. i uppdrag att överväga om det finns skäl att utvidga möjligheten att förlänga motionstiden. Kommittén redovisade i betänkandet Översyn av riksdagsordningen (2013/14:RS3, bet. 2013/14:KU46) argument för och emot en allmän motionstid året om men konstaterade att det inte finns tillräckligt stöd för detta och lämnade därför inte något förslag i denna del. Kommittén föreslog inte heller i övrigt några ändrade regler för motionsrätten.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat förslag om att avskaffa allmänna motionstiden och i stället införa en kontinuerlig motionsrätt. Utskottet har då konstaterat att arbetsbelastningen för utskotten redan är stor och att utskotten även har ett ökat behov av utrymme för bl.a. behandlingen av EU-frågor, uppföljning och utvärdering samt fördjupade kontakter med forsknings- och framtidsfrågor. Till detta kommer enligt utskottet att antalet fristående motioner har ökat kraftigt under senare år. Det finns enligt utskottet inte tillräckliga skäl som talar för att de diskuterade ordningarna, bl.a. med en kontinuerlig motionstid, skulle bidra till en förbättring i dessa avseenden. Det får enligt utskottet förutsättas att ledamöterna använder motionsinstitutet med eftertanke (bet. 2008/09:KU15 och bet. 2010/11:KU19).

Utskottet har senare konstaterat att frågan om att avskaffa allmänna motionstiden har varit föremål för utredning och överväganden av den

kommitté som genomförde den samlade översynen av riksdagsordningen och att kommittén då inte fann tillräckliga skäl för en allmän motionsrätt året om. Utskottet var därför inte berett att göra en annan bedömning (bet. 2014/15:KU6, bet. 2016/17:KU18 och bet. 2017/18:KU27). Utskottet vidhöll detta ställningstagande våren 2020 och våren 2022 (bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att det inte finns tillräckliga skäl för att avskaffa den allmänna motionstiden och i stället införa en motionsrätt året om. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Villa Bonnier som talmansbostad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Villa Bonnier ska vara talmannens bostad och representationslokal.

Motionen

Björn Söder (SD) begär i motion 2022/23:178 ett tillkännagivande om att utreda möjligheterna att göra om Villa Bonnier till talmannens bostad och representationslokal. Motionären anför att talmannen i likhet med statsministern bör ha en officiell bostad och representationslokal.

Gällande ordning

Villa Bonnier i Stockholm överläts genom ett gåvobrev till svenska staten 1981. Enligt gåvobrevet ska fastigheten nyttjas av regeringen och riksdagens talmän för representation, konferenser eller sammankomster i sammanhang där en intressant och vacker miljö kan värdesättas i särskild grad (Instruktion för Villa Bonnier, beslut av riksdagsdirektören, dnr 744-2021/22). Regeringen beslutade 1981 att gåvan skulle tas emot och gav byggnadsstyrelsen i uppdrag att vårda och förvalta fastigheten. Fastighetens vård och förvaltning övergick 1992 till riksdagens förvaltningskontor (numera Riksdagsförvaltningen). Talmannen har enligt instruktionen företräde till Villa Bonnier.

Tidigare behandling

Utskottet ställde sig våren 2020 inte bakom ett likalydande yrkande och avstyrkte därför motionen (bet. 2019/20:KU9). Utskottet vidhöll våren 2022 detta ställningstagande (bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör samma bedömning som tidigare i frågan om att göra om Villa Bonnier till bostad och representationslokal för talmannen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riksdagsledamöternas arvoden och övernattningsbostäder samt åtgärder mot missbruk av ersättningar.

Jämför reservation 1 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1250 av Jessica Wetterling m.fl. (V) begärs tillkännagivanden om dels att riksdagsledamöternas arvoden bör motsvara 100 procent av prisbasbeloppet per månad (yrkande 1), dels att de extra arvoden som betalas ut för uppdrag direkt knutna till riksdagsuppdraget ska avskaffas (yrkande 2). Motionärerna anför att riksdagsledamöternas höga arvoden riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan ledamöterna och det folk de representerar. Höga arvoden innebär dessutom en stor kostnad för staten. Arbetsuppgifter kan vidare enligt motionärerna fördelas inom en riksdagsgrupp för att avlasta den som har ett särskilt uppdrag. De extra arvoden för sådana uppdrag bör därför avskaffas.

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) begär i motion 2022/23:1266 yrkande 3 ett tillkännagivande om ett tvådelat arvodessystem för riksdagsledamöter, där den ena delen grundar sig på riksdagsledamotens arbetsbelastning och den andra delen är fast. Motionärerna anför att riksdagsledamöternas arbetsbelastning skiljer sig åt beroende på vilka uppdrag de har, exempelvis som partigruppens talesperson för en fråga i ett arbetstyngt utskott. Den fasta delen bör enligt motionärerna utgöra den största delen av arvodet, och den del som baseras på arbetsbelastning bör vara förhållandevis liten.

I motion 2022/23:1553 av Gustaf Lantz och Petter Löberg (båda S) begärs ett tillkännagivande om åtgärder mot missbruk av förtroendevaldas ersättningar. Motionärerna anför att de bestämmelser om bidragsbrott som finns inte gäller för missbruk av de ersättningar som kan betalas ut för ett uppdrag som riksdagsledamot. För att stärka förtroendet för den representativa demokratin bör en översyn därför enligt motionärerna göras av möjliga åtgärder för att inskräpa allvaret vid riksdagsledamöters missbruk av de ersättningar som betalas ut av Riksdagsförvaltningen.

I två motionsyrkanden begärs tillkännagivanden om en översyn av bestämmelserna om riksdagsledamöters rätt till övernattningsbostad i Stockholm.

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) anför i motion 2022/23:2161 att den faktiska restiden och andra faktiska omständigheter kring resandet bör vara avgörande för rätten till en övernattningsbostad i stället för avståndet mellan hemmet och riksdagen. Restiden från olika orter till riksdagen kan enligt motionärerna variera mycket även om de ligger på samma avstånd från Stockholm, beroende på bl.a. möjligheterna att utnyttja kollektivtrafik. Cecilia Rönn (L) anför i motion 2022/23:1691 att det i en översyn av systemet i syfte att motverka fusk bör utredas hur kontroller av ledamöters boendesituation kan utföras, hur bestämmelserna om rätten till övernattningsbostad kan förtydligas och om riksdagsledamöter som på felaktiga grunder har fått ersättning för en övernattningsbostad inte bara ska vara återbetalningskyldiga utan också ska betala en straffavgift.

Gällande ordning

En riksdagsledamot har enligt 5 kap. 2 § RO rätt till arvode för sitt uppdrag. Ytterligare bestämmelser om detta och om andra ekonomiska villkor med anledning av uppdraget finns i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter (ersättningslagen).

Enligt 3 kap. 2 § ersättningslagen har ledamöterna månadsarvoden vars storlek bestäms av Riksdagens arvodesnämnd, som är en myndighet under riksdagen. Arvodet uppgår för närvarande till 73 000 kronor per månad. Tilläggsarvode betalas för uppdrag som vice talman samt ordförande och vice ordförande i ett utskott eller i EU-nämnden (3 kap. 3–5 §§). Dessutom betalas enligt lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ (arvodeslagen) tilläggsarvoden för uppdrag i exempelvis riksdagsstyrelsen och för styrelseuppdrag i andra riksdagsorgan.

En ledamot som har sitt tjänsteställe mer än 50 kilometer från riksdagen har enligt 6 kap. 1 § ersättningslagen rätt till en övernattningsbostad. En riksdagsledamot har enligt 1 kap. 3 a § ersättningslagen sitt tjänsteställe där han eller hon är folkbokförd, under förutsättning att det där finns en bostad som är inrättad för permanent boende för ledamoten och hans eller hennes familj och som även disponeras av ledamoten. Om bostaden inte uppfyller dessa krav är i stället riksdagen ledamotens tjänsteställe. Med övernattningsbostad avses en övernattningslägenhet eller ett övernattningsrum inom Riksdagsförvaltningens bostadsbestånd eller ett motsvarande boende. En ledamot som har rätt till övernattningsbostad men som sällan behöver övernatta i Stockholm kan enligt 6 kap. 2 § ersättningslagen skriftligen avstå från rätten till övernattningsbostad och i stället vid ett fåtal tillfällen få ersättning för hotellövernattningsbostad eller tillgång till motsvarande boende, i Stockholm.

Riksdagsförvaltningen beslutar om vilka övernattningsbostäder ur Riksdagsförvaltningens bostadsbestånd som ska ställas till respektive parti-grupps förfogande. En ledamot betalar inte hyra för en övernattningsbostad. Riksdagsledamöter som har en egen övernattningsbostad i Stockholm kan i

stället under vissa förutsättningar få ersättning för denna kostnad med ett visst högsta belopp per månad, s.k. logiersättning (6 kap. 4 §, se nedan).

Det samlade regelverket för riksdagsledamöternas ekonomiska villkor, bl.a. ersättningslagen och arvodeslagen, var föremål för en översyn som ledde till vissa lagändringar 2017. Översynen omfattade såväl materiella som redaktionella frågor. Översynen, som redovisades i utredningsrapporten Vissa frågor om riksdagsledamöternas ersättningar (2013/14:URF1), resulterade bl.a. i den nu gällande ersättningslagen. Reglerna för hur riksdagsledamöternas arvode ska fastställas ändrades inte i samband med översynen (bet. 2016/17:KU3, rskr. 2016/17:35).

Den 1 juli 2022 trädde vissa ytterligare ändringar i kraft i ersättningslagen som bl.a. tar sikte på riksdagsledamöters rätt till ersättning för eget boende (framst. 2021/22:RS2, bet. 2021/22:KU22). Bestämmelserna om rätten till övernattningsbostad och logiersättning ändrades då så att det inte längre ska vara fritt för en ledamot som är berättigad till övernattningsbostad att välja om ledamoten vill ha en övernattningsbostad i riksdagens bestånd eller ersättning för en egen övernattningslägenhet i form av logiersättning; logiersättning ska hädanefter bara betalas ut om ledamotens behov av övernattningsbostad inte kan tillgodoses genom förvaltningens bestånd eller om det annars finns särskilda skäl. Det ska heller inte vara möjligt att utifrån ett avtal med en närstående fysisk eller juridisk person få logiersättning.

I samma ärende förtydligades också i ersättningslagen dels att en ledamot som har sitt tjänsteställe mer än 50 kilometer från Riksdagshuset har rätt till en övernattningsbostad i Riksdagsförvaltningens bostadsbestånd, dels att en ledamot kan bli återbetalningsskyldig för bl.a. logiersättningar som ledamoten har fått genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Något förslag om att också i sådana fall utdöma en straffavgift lämnades inte i framställningen. Inte heller föreslogs några ändringar som innebär att rätten till övernattningsbostad ska avgöras av ledamotens restid till riksdagen.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om arvodenas storlek och hur dessa ska bestämmas. Utskottet har då konstaterat att dessa frågor har varit föremål för ingående bedömningar genom åren och att olika system för att bestämma arvoden har prövats. Utskottet har varit av uppfattningen att dagens ordning har fungerat väl. Utskottet har också framhållit att de uppdrag som ersätts enligt arvodeslagen är sådana som tillkommer utöver det ordinarie riksdagsuppdraget och som ofta medför ett betydande merarbete i fråga om ansvar, inläsning och tidsåtgång. Det har därför enligt utskottet varit motiverat med de särskilda arvoden som betalas ut. Motionerna har avstyrkts (se bl.a. bet. 2006/07:KU4, bet. 2010/11:KU19, bet. 2012/13:KU17, bet. 2014/15:KU6, bet. 2016/17:KU3, bet. 2017/18:KU27, bet. 2018/19:KU22, bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35). Vänsterpartiet har reserverat sig.

Utskottet avstyrkte våren 2022, med hänvisning till att frågor om rätten till övernattningsbostad nyligen varit föremål för överväganden utan att några förändringar föreslagits, ett motionsyrkande om att den faktiska restiden i stället för avståndet bör vara avgörande för rätten till övernattningsbostad (bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin uppfattning att gällande regelverk för att bestämma storleken på arvodet för uppdraget som riksdagsledamot har fungerat väl. Detsamma gäller de uppdrag som ersätts enligt arvodeslagen; de är som utskottet tidigare har framhållit sådana som tillkommer utöver det ordinarie riksdagsuppdraget och som ofta medför ett betydande merarbete i fråga om ansvar, inläsning och tidsåtgång. Det är därför enligt utskottet motiverat med de särskilda arvoden som betalas ut. Motionsyrkandena om arvodenas storlek och hur de ska bestämmas avstyrks.

Utskottet konstaterar vidare att frågor om riksdagsledamöternas ersättningar nyligen har varit föremål för översyn utan att någon ändring har föreslagits när det gäller hur tjänsteställets avstånd till riksdagen bör beräknas. Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandet om att den faktiska restiden bör ligga till grund för bedömningen av rätten till övernattningsbostad.

Det finns slutligen enligt utskottet en ordning för att motverka felaktiga utbetalningar av ersättningar kopplade till riksdagsuppdraget. Utskottet vill i sammanhanget peka på vikten av information och stöd till riksdagens ledamöter så att felaktigheter i så stor utsträckning som möjligt kan undvikas. Det saknas anledning för utskottet att ta sådana initiativ som efterfrågas om åtgärder mot missbruk respektive straffavgifter. Motionsyrkandena om detta avstyrks.

Samordning av ersättningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker ett motionsyrkande om en samordning av de ersättningar som betalas till riksdagsledamöter och statsråd.

Motionen

Jan Ericson (M) begär i motion 2022/23:297 ett tillkännagivande om en samordning av riksdagsledamöters och statsråds rättigheter och förmåner. Motionären anför att trots att det ofta förekommer att riksdagsledamöter under en tid är statsråd, och att de sedan dessutom återgår till riksdagen, finns inga gemensamma bestämmelser om exempelvis inkomstgaranti eller ersättning för boende. Konsekvensen blir enligt motionären exempelvis att en riksdagsledamot som blir statsråd kan förlora sin övernattningsbostad. För att

underlätta övergången mellan regeringen och riksdagen bör möjligheten till samordning ses över.

Gällande ordning

En riksdagsledamot har enligt 5 kap. 2 § RO rätt till arvode för sitt uppdrag. Ytterligare bestämmelser om detta och om andra ekonomiska villkor med anledning av uppdraget finns i ersättningslagen. Utöver arvodet, som för närvarande uppgår till 73 000 kronor per månad, kan en riksdagsledamot ha rätt till ersättning i form av bl.a. övernattningsbostad, traktamenten, reseersättningar samt tillgång till en arbetsplats och nödvändig elektronisk utrustning. Det finns dessutom bestämmelser om bl.a. ålders- och sjukpension, inkomstgaranti och omställningsstöd.

För statsministern är arvodet för närvarande 184 000 kronor per månad och för övriga statsråd 145 000 kronor per månad. Ett statsråd som avgår från sitt uppdrag kan ha rätt till avgångsersättning, normalt under högst ett år. Statsråd, statssekreterare och politiskt sakkunniga kan ha rätt till ersättning för ökade levnadskostnader vid bl.a. dubbel bosättning. Statsministern har en tjänstebostad och disponerar dessutom en herrgård för bl.a. representation, arbete och rekreation. Statsråd kan ha rätt till ersättning för kostnader för resor mellan Stockholm och hemorten. Statsrådets rätt till ersättning behandlas bl.a. i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. och beslut i enskilda ärenden fattas av Statsrådsarvodesnämnden.

Ledighet för riksdagens ledamöter och ersättares tjänstgöring regleras i 5 kap. 3–6 §§ RO. En riksdagsledamot kan beviljas ledighet från sitt uppdrag i riksdagen bl.a. för att tillhöra regeringen. Därmed upphör rätten till de olika ersättningar som följer med riksdagsuppdraget, exempelvis rätten till övernattningsbostad. I ledamotens ställe inträder en ersättare, som under tiden han eller hon utövar uppdraget har rätt till samma ersättningar som en ordinarie ledamot. En ersättare som har rätt till övernattningsbostad ska använda den ordinarie ledamotens övernattningsbostad (6 kap. 3 § ersättningslagen). Om och när den ordinarie ledamoten återvänder till riksdagen efter exempelvis ett regeringsskifte eller regeringsombildning återtar han eller hon sin plats i riksdagen, varvid ersättarens uppdrag upphör. Ersättaren ska då flytta ut ur övernattningsbostaden (6 kap. 14 § ersättningslagen).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig inte bakom motionärens begäran om ett tillkännagivande om en samordning av de ersättningar som utgår för uppdraget som riksdagsledamot respektive statsråd. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Översyn av riksdagsarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av riksdagens arbetsformer.

Jämför reservation 2 (C).

Motionen

Malin Björk m.fl. (C) begär i kommittémotion 2022/23:1882 yrkande 36 ett tillkännagivande om en översyn av förtroendevaldas villkor för att öka förutsättningarna för att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn. Om en sådan kombination underlättades skulle enligt motionären fler uppmuntras att söka sig till förtroendeuppdrag.

Gällande ordning

Riksdagens sammanträden ska enligt 4 kap. 1 § RF hållas i Stockholm, om inte riksdagen eller talmannen bestämmer annat med hänsyn till riksdagens säkerhet eller frihet. Utskotten och EU-nämnden sammanträder enligt 7 kap. 15 § RO när riksdagsarbetet kräver det. Det finns inga bestämmelser om att ett visst antal ledamöter måste vara närvarande för att ett sammanträde med ett utskott eller EU-nämnden ska kunna äga rum. Med närvaro avses personlig inställelse.

Det kan i undantagsfall förekomma att en ledamot deltar i ett sammanträde genom att vara uppkopplad per telefon. Ledamoten anses under sådana förhållanden inte vara närvarande vid sammanträdet och ett deltagande per telefon anses kunna komma i fråga endast när det gäller en dagordningspunkt som avser informationsinhämtning. I EU-nämnden, som är ett organ med rådgivande uppgifter som inte bereder några riksdagsärenden och där det ibland förekommer sammanträden på obekvämtid och med kort varsel, tillämpas en ordning som innebär att ledamöter i högre utsträckning deltar per telefon.

Om det finns synnerliga skäl får riksdagen eller talmannen besluta att deltagande på distans vid utskottssammanträden får medges (tilläggsbestämmelse 9.16.1). Om ett sådant beslut har fattats får ett utskott medge att en ledamot eller en suppleant deltar på distans vid ett sammanträde. En ledamot eller en suppleant som deltar på distans ska anses närvarande vid sammanträdet. Den som leder sammanträdet får inte delta på distans. Kravet på synnerliga skäl innebär att det endast är i rena undantagsfall och under extraordinära förhållanden, t.ex. under en pandemi, som en ledamot bör kunna medges att delta på distans (bet. 2019/20:KU16). I situationer när det inte finns synnerliga skäl förutsätts alltså fysisk närvaro vid sammanträden. I EU-nämnden får ett distansdeltagande medges om det finns särskilda skäl.

Ledamöter i kommuners och regioners fullmäktige får enligt 5 kap. 16 § kommunallagen (2017:725) delta i fullmäktiges sammanträden på distans om fullmäktige har beslutat det. Deltagandet ska i sådant fall ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträde.

I riksdagen finns en barnverksamhet; en ledamot har i mån av platstillgång rätt till tillfällig avgiftsfri barnverksamhet för barn i åldern ett till och med tolv år (8 kap. 1 och 2 §§ ersättningslagen).

Riksdagens arbete under coronapandemin var föremål för uppföljning av den parlamentariskt sammansatta kommittén Riksdagens coronakommitté, som lämnade sitt betänkande Riksdagen under coronapandemin i november 2021 (2021/22:URF1). Kommittén konstaterade bl.a. att det råder en splittrad bild bland de ledamöter som deltagit i kommitténs enkät när det gäller synen på distansarbete. Det redovisas ett antal för- och nackdelar med att behålla eller utöka möjligheterna till distansarbete även under ett s.k. nytt normalläge. Riksdagsstyrelsens framställning med anledning av uppföljningen Riksdagen under coronapandemin (framst. 2021/22:RS6) behandlades av konstitutionsutskottet under våren 2022 i betänkande 2021/22:KU23. Utskottet underströk då betydelsen av fysiska möten för konstruktiva och tillitsfulla överläggningar och samtal ledamöter emellan. Utskottet erinrade om att möjligheten till distansdeltagande endast är aktuell i extraordinära situationer men ville samtidigt också framhålla att den digitala tekniken öppnar upp för nya arbetssätt och skapar förutsättningar för en utökad interaktion med det övriga samhället. En fortsatt utveckling av såväl de tekniska som de lokalmässiga förutsättningarna för digitala inslag i riksdagsarbetet bör därför enligt utskottet eftersträvas.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har i uppdrag att se över bl.a. bestämmelserna om var riksmötet hålls (Ju 2021:13, dir. 2021:80). Kommittén ska bl.a. analysera om det bör göras möjligt att skilja på kammare och utskott som två olika delar av riksmötet, eller om det på annat sätt bör göras möjligt att ha olika regler om var och hur utskotten och kammaren sammanträder. Kommittén ska också överväga om det bör vara möjligt att bestämma att sammanträden ska kunna hållas digitalt utan att en sammanträdesort sätts ut. Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2023.

Tidigare behandling

Utskottet konstaterade våren 2021 vid behandlingen av bl.a. ett likalydande motionsyrkande att frågor om riksdagens och utskottens arbetsformer varit föremål för utvärdering och överväganden av Riksdagens coronakommitté och att kommittén därvid hade föreslagit att ytterligare överväganden görs när det bl.a. gäller alternativa upplägg av riksdagens arbete genom att kombinera arbetsveckor på plats i Stockholm med utökade möjligheter att utöva fler delar av riksdagsuppdraget på distans (bet. 2021/22:KU35). Vid behandlingen av

riksdagsstyrelsens framställning med anledning av kommitténs uppföljning underströk utskottet betydelsen av fysiska möten för konstruktiva och tillitsfulla överläggningar och samtal ledamöter emellan (bet. 2021/22:KU23). Utskottet ville i detta sammanhang emellertid också framhålla de möjligheter som den digitala tekniken för med sig för riksdagsarbetet. Den öppnar enligt utskottet upp för nya arbetssätt och skapar förutsättningar för en utökad interaktion med det övriga samhället. En fortsatt utveckling av såväl de tekniska som de lokalmässiga förutsättningarna för digitala inslag i riksdagsarbetet bör därför enligt utskottet eftersträvas.

Utskottet konstaterade våren 2021 också att vissa frågor om var riksmötet hålls är föremål för översyn av Kommittén om beredskap enligt regeringsformen (Ju 2021:13, dir. 2021:80). Kommitténs uppdrag gäller bl.a. frågan om det ska vara möjligt att ha olika regler för var och hur utskotten och kammaren sammanträder samt om det bör vara möjligt att bestämma att sammanträden ska kunna hållas digitalt utan att en sammanträdesort sätts ut. Mot denna bakgrund såg utskottet inte skäl till något sådant tillkännagivande som efterfrågats (bet. 2021/22:KU35). Motionsyrkandena avstyrktes därför. Centerpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Förtroendevalda bör ges goda förutsättningar för att utföra sitt uppdrag. Samtidigt intar riksdagen som folkets främsta företrädare en särställning i styrelseskicket, och förtroendeuppdraget som riksdagsledamot går inte att likställa med en anställning i vanlig mening. Detta bör enligt utskottet tillmätas betydelse när frågor om uppdragets utövande diskuteras.

Utskottet konstaterar att riksdagen enligt regeringsformen sammanträder i Stockholm samt att utskotten och EU-nämnden enligt riksdagsordningen sammanträder när riksdagsarbetet kräver det. Utskottet vill på nytt understryka betydelsen av fysiska möten mellan riksdagens ledamöter. Den möjlighet till distansdeltagande vid utskottens och EU-nämndens sammanträden som har införts bör även i fortsättningen endast vara aktuell i extraordinära kris-situationer. Som utskottet tidigare anfört kan emellertid en fortsatt utveckling av de tekniska och lokalmässiga förutsättningarna för digitala inslag i riksdagsarbetet öppna upp för nya arbetssätt och skapa förutsättningar för en utökad interaktion med det övriga samhället. Ansvar för dessa frågor och för att även i övrigt ge väl fungerande stöd och service till riksdagens ledamöter ligger på Riksdagsförvaltningen.

Utskottet konstaterar vidare att Kommittén om beredskap enligt regeringsformen ska redovisa sitt uppdrag, som bl.a. omfattar frågor om riksdagens sammanträdesort och deltagande på distans, i november 2023. Kommitténs arbete bör inte föregripas.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl till att ta något initiativ till en sådan översyn av förtroendevaldas villkor som motionärerna efterfrågar. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utredning om oppositionens ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning om oppositionens ställning i lagstiftningsarbetet.
Jämför reservation 3 (C).

Motionen

Malin Björk m.fl. (C) begär i kommittémotion 2022/23:1882 yrkande 4 ett tillkännagivande om en utredning om oppositionens ställning i lagstiftningsarbetet. Motionärerna anför att en stor del av det politiska arbetet i Sverige utförs på sätt som vuxit fram i praxis. I både riksdagen och fullmäktige på lokal nivå delar partierna upp ordförandeposter och andra former av inflytande mellan sig enligt oskrivna regler, och oftast med respekt för politiska motståndare. Detta ger enligt motionärerna en värdefull flexibilitet till våra demokratiska institutioner samtidigt som det finns risker med att förlita sig för mycket på praxis. En parlamentariskt sammansatt kommitté bör se över hur beslut fattas i riksdagen, i syfte att formalisera praxis och skydda bl.a. oppositionens ställning i lagstiftningsarbetet.

Gällande ordning

Utskotten och EU-nämnden väljer som nämnts inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande (12 kap. 16 § RO). Valet genomförs enligt 12 kap. 17 § RO med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning. I en kommentar till riksdagsordningen anges att ordförandeposterna i praktiken fördelas genom överenskommelser mellan partigrupperna inför beslutet i utskottet eller EU-nämnden. Om ordföranden hämtas från ett regeringsparti utses vice ordförande från ett oppositionsparti och vice versa. Sedan posterna fördelats bestämmer respektive partigrupp vem som ska utses (Holmberg m.fl., Grundlagarna [Juno, version 3A], kommentaren till 12 kap. 16 § RO).

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte 2003 ett motionsyrkande om att en utskottsordförande alltid ska företräda ett majoritetsparti (bet. 2003/04:KU5). Utskottet vidhöll sedan detta ställningstagande genom förenklad beredning (bet. 2004/06:KU15 och bet. 2005/06:KU21). Våren 2019 ställde sig utskottet inte heller bakom ett motionsyrkande om att posterna som ordförande och vice ordförande i utskotten ska tillsättas med tillämpning av proportionalitetsprincipen (bet. 2018/19:KU22). Sverigedemokraterna reserverade sig.

Våren 2022 såg utskottet inte skäl till ett tillkännagivande om en sådan utredning som efterfrågas i en motion med samma lydelse som den nu aktuella (bet. 2021/22:KU35). Centerpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och ser därför inte skäl att ta initiativ till en sådan utredning om oppositionens ställning som efterfrågas. Motionsyrkandet avstyrks.

Statistik i utskotten och EU-nämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om statistik i riksdagens utskott och EU-nämnd.

Motionen

Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) begär i motion 2022/23:1267 yrkande 1 ett tillkännagivande om statistik i riksdagens utskott och EU-nämnd. Motionärerna konstaterar att det förs statistik över mycket som sker i riksdagen, t.ex. antalet motioner, hur ledamöterna röstar och deras närvaro. Det är en viktig del i en öppen demokrati som gör det möjligt för medborgarna att se hur deras företrädare sköter sina förtroendeuppdrag. Av samma anledning bör det enligt motionärerna även föras statistik över arbetet i utskotten och EU-nämnden, eftersom det är där ärendena bereds.

Gällande ordning

Utskotten lämnar en verksamhetsberättelse för varje riksmöte. I verksamhetsberättelsen, som har karaktären av en faktasammanställning, lämnas uppgifter om utskottets behandling av propositioner, motioner, EU-frågor och andra ärenden. Verksamhetsberättelsen ingår i riksdagstrycket och finns även tillgänglig på riksdagens webbplats.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare avstyrkt likalydande yrkanden om statistik i utskotten och EU-nämnden (bet. 2014/15:KU6, bet. 2016/17:KU18, bet. 2017/18:KU27, bet. 2018/19:KU22, bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör samma bedömning som tidigare om statistik i utskotten och EU-nämnden och avstyrker motionsyrkandet.

Teckenspråk i riksdagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om teckenspråkstolkning i riksdagen.

Motionen

Eric Palmqvist (SD) begär i motion 2022/23:2227 ett tillkännagivande om att i större omfattning tillhandahålla teckenspråkstolkning i riksdagens kammare. Motionären anför att riksdagen är ett öppet parlament; medborgare kan ta del av debatter, arrangemang och dokument genom besök i riksdagen, sändningar på tv eller med hjälp av internet. För hörselskadade är det emellertid svårt att tillgodogöra sig och följa den politiska debatten. Endast ett fåtal större debatter teckenspråkstolkas. De hörselskadade bör enligt motionären bjudas in i det politiska rummet genom att teckenspråkstolkning i kammaren blir en normalitet och inte ett undantagsfall.

Gällande ordning

På riksdagens webbplats finns en särskild sida med information på teckenspråk om bl.a. demokrati och hur riksdagen arbetar. Vissa av riksdagens beslut tolkas också till teckenspråk på webbplatsen.

Det är talmannen som bestämmer när debatter i kammaren ska teckenspråkstolkas. För att öka tillgängligheten till debatter i kammaren för synskadade och personer med lässvårigheter föreslogs som ett underlag för sådana beslut 2012 av kammarkansliet dels att inte bara namnet utan också partitillhörigheten ska anges när en ledamot får ordet för ett anförande, dels att det övervägs att mer systematiskt erbjuda tolkning till teckenspråk vid kammardebatter (dnr 016-2917-2010/11). Tolkning bör enligt förslaget inte endast övervägas vid debatter som bedöms vara av intresse för målgruppen utan särskilt vid debatter av allmänt intresse, såsom riksmötets öppnande, partiledardebatter, budgetdebatter och utrikespolitiska debatter. Teckenspråkstolkning kan också aktualiseras under en annan debatt om någon har begärt det.

Tidigare behandling

Utskottet konstaterade vid behandlingen av likalydande motionsyrkanden våren 2022 att det är talmannen som leder arbetet i kammaren och som fattar

beslut om vilka debatter som ska teckenspråkstolkas (bet. 2021/22:KU35). Det saknades enligt utskottet anledning att ta något sådant initiativ som efterfrågades i motionerna. Motionsyrkandena avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt ställningstagande att det är talmannen som leder arbetet i kammaren och som fattar beslut om vilka debatter som ska teckenspråkstolkas. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Riksdagsförvaltningens verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Riksdagsförvaltningens verksamhet.

Motionerna

Petter Löberg (S) begär i motion 2022/23:1478 ett tillkännagivande om att inrätta en permanent riksdagsutställning. En sådan utställning kan enligt motionären fortsätta att belysa demokratins genombrott på det sätt som gjordes med bl.a. utställningar under mandatperioden 2018–2022 då hundraårsjubileet av den allmänna och lika rösträtten uppmärksammades.

Malin Larsson m.fl. (S) begär i motion 2022/23:1990 ett tillkännagivande om ursprungsmärkning av det kött som serveras i riksdagens restauranger och om åtgärder för att öka andelen svenskt kött. Motionärerna anför att användningen av svenskt kött innebär fördelar i form av bl.a. mat av bra kvalitet, god djuromsorg och ökad sysselsättning.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har i tidigare betänkanden behandlat motionsyrkanden med förslag på bl.a. kosten i riksdagens restauranger samt konstföremål och andra utställningar i riksdagens lokaler. Utskottet har avstyrkt motionerna med hänvisning till att beslutanderätten i dessa frågor i första hand ligger hos Riksdagsförvaltningens ledning. Utskottet har i det sammanhanget påmint om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet (se bl.a. bet. 2012/13:KU17, bet. 2014/15:KU6, bet. 2016/17:KU18, bet. 2017/18:KU27, bet. 2018/19:KU22, bet. 2019/20:KU9 och bet. 2021/22:KU35).

Utskottets ställningstagande

Motionerna tar upp frågor som på olika sätt avser Riksdagsförvaltningens verksamhet. Beslutanderätten i dessa frågor ligger i första hand hos Riksdagsförvaltningens ledning. Utskottet vill, liksom vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden, påminna om de kanaler som finns för att framföra synpunkter till Riksdagsförvaltningens ledning, exempelvis ledamotsrådet. Motionerna avstyrks.

Reservationer

1. Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor, punkt 7 (V)

av Jessica Wetterling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1250 av Jessica Wetterling m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2022/23:1266 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 3,

2022/23:1553 av Gustaf Lantz och Petter Löberg (båda S),

2022/23:1691 av Cecilia Rönn (L) och

2022/23:2161 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD).

Ställningstagande

Riksdagsledamöternas höga arvoden riskerar att skapa en förtroendeklyfta mellan de folkvalda ledamöterna och de människor de representerar. Arvodet måste vara tillräckligt högt för att så många som möjligt ska kunna tänka sig att ställa upp för ett riksdagsuppdrag och för att lagstiftare ska vara omutbara och inte påverkas av ekonomiska hänsyn i sitt beslutsfattande. Arvodets storlek bör motsvara ett prisbasbelopp per månad. Härutöver bör de extra arvoden som betalas ut för olika uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet avskaffas. Om arbetsuppgifterna fördelas inom partigrupperna så att arbetsbördan blir densamma för alla kan extraarvodena avskaffas. Riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag som innebär att nivån på riksdagsledamöternas grundarvode binds till ett prisbasbelopp per månad och att extra ersättningar för uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet avskaffas.

2. Översyn av riksdagsarbetet, punkt 9 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 36.

Ställningstagande

Det är viktigt för det demokratiska arbetet att riksdagens ledamöter regelbundet sammanträder på plats i Stockholm. Men arbetet i den egna valkretsen utgör samtidigt en stor och viktig del av riksdagsuppdraget. Coronapandemin visade att det finns goda möjligheter till större flexibilitet i arbetsformerna utan att det demokratiska arbetet blir lidande. Större möjligheter att kombinera förtroendeuppdraget med ett familjeliv skulle vidare uppmuntra och underlätta för fler att söka sig till sådana uppdrag. Riksdagsstyrelsen bör därför genomföra en översyn av förtroendevaldas villkor och sedan lämna rekommendationer som syftar till att underlätta för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn.

3. Utredning om oppositionens ställning, punkt 10 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

En stor del av det politiska arbetet i Sverige styrs av praxis. Både i riksdagen och i fullmäktige på lokal nivå delar partierna exempelvis upp ordförandeposter och andra former av inflytande mellan sig enligt oskrivna regler, och oftast med respekt för politiska motståndare. Det ger en värdefull flexibilitet till våra demokratiska institutioner. Men det finns också risker med att förlita sig för mycket på praxis. I vissa länder har polarisering mellan politiska partier lett till att praxis brutit samman, och i andra länder har det styrande partiet utnyttjat avsaknaden av lagstiftning kring maktindelning för att tysta oppositionen. Mot denna bakgrund bör en parlamentariskt sammansatt kommitté se över beslutsfattandet i riksdagen för att formalisera praxis och skydda oppositionens ställning i lagstiftningen. Riksdagsstyrelsen bör besluta om en sådan översyn och sedan återkomma med förslag på hur bl.a. ordförandeposter kan tillsättas med respekt även för oppositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:177 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra riksmötets högtidliga öppnande i Rikssalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:178 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att göra om Villa Bonnier till talmannens bostad och representationslokal och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:179 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om placering i plenisalen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:297 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att samordna rättigheter och förmåner mellan Regeringskansliet och Riksdagsförvaltningen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:802 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa allmänna motionstiden och i stället ge möjlighet till en friare motionsrätt över året och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1080 av Camilla Brunsberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagens högtidliga öppnande i Rikssalen bör återinföras och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1250 av Jessica Wetterling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör återkomma med förslag om att binda nivån på riksdagsledamöternas grundarvode till 100 procent av ett prisbasbelopp per månad och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör utreda hur de extra ersättningar som finns för

uppdrag direkt knutna till riksdagsarbetet kan avskaffas och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1266 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till ett nytt tvådelat arvodessystem för riksdagsledamöter där en del grundar sig på arbetsbelastning och den andra ligger fast och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1267 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föra statistik i riksdagens utskott och i EU-nämnden och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1478 av Petter Löberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att inrätta en permanent riksdagsutställning i riksdagen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1553 av Gustaf Lantz och Petter Löberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder i syfte att inskräpa allvaret vid missbruk av förtroendevaldas ersättningar och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1691 av Cecilia Rönn (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare regler och bättre kontroll vid behov av övernattningsbostad och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning ska se över behovet av att formalisera praxis i riksdagen och skydda oppositionens roll i lagstiftning och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av förtroendevaldas villkor, med rekommendationer som underlättar för fler att kombinera förtroendeuppdrag med arbete, familj och barn, och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:1990 av Malin Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ursprungsmärkning av kött i riksdagens samtliga restauranger samt vidta åtgärder som kommer att leda till att andelen svenskt kött och livsmedel som serveras i riksdagens restauranger ökar och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:2161 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av reglementet kring övernattningslägenheter och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

2022/23:2227 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hörselskadade och riksdagen och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

BILAGA 2

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 21 § riksdagsordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

13 kap.

21 §

Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 16 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2023.